

KAZAK TÜRKÇESİNDE EDEBİYATLA İLGİLİ TERİMLER

Dilek KAPLANKIRAN¹

ÖZ

Bu çalışma Kazak edebiyatında kullanılan terimlerin tespit edilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda devlet okullarında okutulan ve Kazak Edebiyatı alanında yazılmış olan 5. ve 11. sınıf aralığındaki *Kazak Ādebiyeti* ders kitapları ile *XX. Āsır Basındağı Ādebiyet*, *El Ādebiyeti* ve *Kazak Ādebiy Tiliñiñ Tarihi* adlı kitaplar taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen söz varlığı bir araya getirilerek *Kazak Türkçesinde Edebiyatla İlgili Terimler* adlı sözlük çalışması oluşturulmuştur. Çalışmada dört yüz altmış adet edebiyatla ilgili terime ulaşılmıştır. Elde edilen terimler köken bakımından ele alınmış ve bu terimlerin yüzdelik olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Kazak Türkçesinde edebiyatla ilgili kullanılan terimler incelendiğinde çok sayıda terimin yabancı kökenli olduğu ve dildeki bu terimlerin çoğunun özellikle Rusça etkisiyle Kazak Türkçesine girdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkçesi, edebiyat terimleri, sözlük, terim.

Kaplanlıran, Dilek. "Kazak Türkçesinde Edebiyatla İlgili Terimler". *idil* 5.26 (2016): 1797-1824.

Kaplanlıran, D. (2016). Kazak Türkçesinde Edebiyatla İlgili Terimler. *idil*, 5 (26), s.1797-1824.

¹Okt. Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Fakültesi/ Türk Dili Bölümü
dilekkaplanlıran(at)hotmail.com

THE TERMS RELATED TO LITERATURE IN KAZAKH TURKISH

ABSTRACT

This study has been prepared with the intent of identifying terms used in Kazakh Literature. In line with this purpose, the textbooks - *Kazak Ādebiyeti*– along with the books named as *XX. Āsır Basındağı Ādebiyet*, *El Ādebiyeti* and *Kazak Ādebiy Tiliniñ Tarihi* that are for the classes range from 5th to 11th, all of which are taught in public schools and written in the field of Kazakh Literature, have been scanned. The vocabulary gained after scanning has been gathered and a dictionary study naming *Kazak Türkçesinde Edebiyatla İlgili Terimler* (The Terms related to Literature in Kazakh Turkish) has been created. During the study, 460 terms related to literature have been defined. The gained terms have been dealt etymologically and evaluated by percentage. When the terms related to literature in Kazakh Turkish have been analysed, it has been deduced that many terms are of foreign origin and most of these terms have been transformed to Kazakh Language with the effect of primarily Russian.

Keywords: Kazakh Turkish, literature terms, dictionary, term.

GİRİŞ

Kazak Türkçesi edebiyat terimleri hakkında bugüne kadar Türkiye’de sözlük çalışmasının yapılmamış olması, Kazak Türkçesi alanında yapılan çalışmalarda çeviri esnasında terim sıkıntısının yaşanması nedenleriyle bu sözlük çalışmasının hazırlanmıştır. İlk olarak ders kitapları taranarak elde edilen terimler Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aktarmada terimlerin Türkçe karşılıkları tam olarak bulunmaya çalışılırken Türkçe de karşılığı tam olarak bulunamayan terimlerin açıklamaları ve tanımları yapılmıştır. Örneğin bir Rus halk edebî türü olan *trilogiya* gibi terimlerin Türkçe karşılığı yerine açıklamalarına yer verilmiştir. Bu çalışmada Kazak Türkçesinde kullanılan edebiyatla ilgili 460 tane terime ulaşılmıştır. Bu kelimelerin büyük çoğunluğu Rusça ve Rusça aracılığıyla Kazak Türkçesine girmiştir. Tespit edilen bu terimler Türk alfabe düzenine göre kategorize edilerek her kelimenin yanına parantez içinde Kazak Türkçesi şekli kiril alfabesiyle verilmiş ve yanına Türkçe anlam karşılıkları ya da tanımları ve açıklamaları yazılmıştır. Çalışmanın Türk Dili ve Kazak Dili Edebiyatı alanında araştırma yapanlara büyük ölçüde yardımcı ve faydalı bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Kazak Türkçesinde Edebiyatla ilgili terimlerin tespiti ve sözlük çalışması olarak ortaya konması hiç şüphesiz ‘dilde birlik’ ilkesi açısından da atılan adımlardan biri olacaktır.

Yapılan bu araştırma vasıtasıyla görülmektedir ki edebiyatta yer alan terimlere Kazak Türkçesi olarak karşılık bulunmasına yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bu terimlerin Kazak Türkçesi karşılıklarının bulunması ve kullanılmasında yazarlar ve bilim adamları öncü olarak rol oynamaktadırlar. Yabancı dillerden giren terimlerin Kazak Türkçesinde yeni adlandırmalarla kullanılmaya çalışılmasına rağmen Kazak dilinde hala birçok yabancı terimin sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kazak Türkçesindeki terminoloji çalışmalarının kaynaklarda 1912 yılında Ahmet Baytursunov’un *okuv kuralı* adlı çalışmasıyla başladığı belirtilmekte ve Baytursunov Kazak terminolojisinin ve Kazak dil biliminin atası olarak adlandırılmaktadır. 1922 yılında yabancı kelimeleri Kazak diline çevirme amacıyla bir komisyon kurulmuş ve bu komusyonu Ahmet Baytursunov yönetmiştir. Tursunov’dan sonra Mağjan Jumabayev, Säken Seyfullin, Säbit Mukanov, Jüsipbek Aymavıtov gibi yazarlar da eserlerinde kullanmış oldukları edebî terimlerin Kazak Türkçesi karşılıklarına yer vermiş ve Kazak Türkçesinde edebî terimlerin oluşmasına büyük katkı sağlamışlardır. (Satubaldiyeva, 2014: 8)

Danday Iskakulı *Kazak Ädebiyettanuv terminderinin jay-küyi* adlı çalışmasında Kazak edebî terimlerinin durumu ve geçmişten günümüze Kazak

edebî terimleriyle ilgili yapılan çalışma ve eserlerden bahsetmiştir. Baytursunov'un 1926 yılında *Ädebiyet tanıtqış* adlı eserinde 327 adet Kazak Türkçesiyle yazılan edebî terime yer verildiğini ancak günümüzde bu terimlerin 57 tanesinin hala kullanıldığı ve bir kısmında Rusça terimlere senonim olarak kullanıldığı tespitini Iskakulı yapmıştır. Iskakulı sonraki süreçlerde *ädebiyettanuv terminderinin sözdiginin* çıkarıldığını ve bu sözlük içerisinde 524 terime yer verilmesine rağmen bu terimlerin 328'inin Rusça'da kullanıldığını, 196'sının ise Kazak Türkçesine özgü terimler olduğunu ifade etmektedir.

Çalışmanın bu kısmında Kazak Türkçesinde tespit edilen Edebiyatla ilgili terimler sözlüğü yer almaktadır. Burada yer alan terimler doğrudan Kazak Türkçesiyle yazılmış edebiyat ve edebiyatla ilgili kitaplardan elde edilmiştir.

Kazak Türkçesinde Edebiyatla İlgili Terimler Sözlüğü

-A-

Abzats (абзац): Paragraf, satır başı.

Adamgerşilik (адамгершілік): Hümanizm, insancılık.

Aқы (ақын): Şair, ozan, âşık.

Aқындық тулға (ақындық тұлға): Şiirsel kişi, şiirin kahramanı.

Aқындық (ақындылық): Şairanelik.

Aқындар айтқы (ақындар айтысы): Âşık atışması.

Akrostih (акростих): Akrostiş.

Aktsent (акцент): 1. Vurgu. 2. Aksan.

Alğısöz (алғысөз): Önsöz.

Allegoriya (аллегория): Bir sanat eserindeki öğelerin gerçek hayattan birşeyleri temsil etmesi durumu, alegori.

Alliteratsiya (аллитерация): Şiir ve nesirde uyum sağlamak için söz başlarında ve ortalarında aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması, aliterasyon.

Almastıruw (алмастыру): Kinaye.

Anafora қайталaw (анафора қайталау): Şiirin her mısrasının ya da her kıtasının bir kelimeyle başlayıp o kelimenin tekrarlandığı tekrar türü.

Anagramma (анаграмма): Bir kelimedeki harflerin yerleri değiştirilerek kelime elde etme, anagram.

Anektod (анектoд): Fıkra.

Annotantsiya (аннотация): Özet, izahlı özet.

Anşılık-malışlık ângime-ertekteri (аңшылық-малшылық әңгіме-ертектері): Avcılık- hayvancılık masalları, pastoral türde yazılan masallar.

Antiteza (антитеза): Antitez, karşıt sav.

Antologiya (антология): Antoloji, cönk.

Antonim (антоним): Zıt anlamlı kelimeler.

Añız (аңыз): Efsane, menkıbe.

Añız-ângime (аңыз-әңгіме): Rivayete dayalı, tarihte yaşayan kişileri gerçek ve hayal ürünü olarak anlatan hikâye, efsane türü.

Añızşı (аңызшы): Menkıbe ve efsane anlatan kimse.

Aralas uyqas (аралас ұйқас): (a, a, b, c, b, c, b, b, b) şeklindeki kafiye düzeni, karışık kafiye.

Argo söz (арго сөз): Argo.

Arnaw (арнау): Başlık

Aruz (аруз): Aruz vezni.

Asıl söz (асыл сөз): Edebiyat. (İncelenen kitapların giriş kısmında bu terimi Ahmet Baytursunov'un bulduğu belirtilmekte ve bu kullanım kitap içeriğinde sadece ön söz kısımlarında geçmektedir).

Assonans (ассонанс): Aynı aksanı veren ünlüyü ondan sonra veya önce gelen ünsüzü dikkate almadan her dizinin sonunda tekrarlama biçiminde yapılan uyak, asonans.

Astarlı söz (астарлы сөз): Dolaylama.

Avtobiyografiya (автобиография): Otobiyografi.

Avtor (автор): Yazar, müellif.

Awdarma (аударма): Tercüme, çeviri.

Awıspalı mağına (ауыспалы мағына): Mecaz anlam.

Awıstıruw (ауыстыру): Mecaz, metafor.

Awız ädebiyeti (ауыз әдебиеті): Sözlü edebiyat, halk edebiyatı.

Ayқındaу (айқындау): Açıklama.

Ayқındaуış мүше (айқындауышмүше): Açıklayıcı öge, tamamlayan unsur.

Aушқ (айшық): Sanatlı, edebî konuşma.

Aушқтау (айшықтау): Sözü süsleyerek ifade etme.

Aytıs (айтыс): Saz şairlerinin deyişle tartışmaları, atışma.

Aytısuw (айтысу): Tartışma.

Azamattık lirika (азаматтық лирика): Yurttaşlık şiirleri.

-Ä-

Ädebiy (әдеби): Edebî.

Ädebiyet alıby (әдебиет алыбы): Edebiyat üstadı.

Ädebiy beyne (әдеби бейне): Edebî biçim.

Ädebiy ertegi (әдеби ертегі): Yazarı belli olan masallar.

Ädebiy şığarma (әдеби шығарма): Edebî eser.

Ädebiy sın (әдеби сын): Edebî eleştiri.

Ädebiy til (әдеби тіл): Edebî dil, yazı dili.

Ädebiyet (әдебиет): Edebiyat.

Ädebiyet cektsiyası (әдебиет секциясы): Edebiyat bölümleri, edebiyat kısımları.

Ädebiyet janrı (әдебиет жанры): Edebiyat türü.

Ädebiyet jıynağı (әдебиет жинағы): Edebiyat antolojisi.

Ädebiyet nusqaları (әдебиет нұсқалары): Edebiyat nüshaları.

Ädebiyetşi (әдебиетші): Edebiyatçı.

Ädebiyettanuw (әдебиеттану): Edebiyat bilimi.

Älem ädebiyeti (әлем әдебиеті): Dünya edebiyatı.

Än (ән): Şarkı, türkü.

Än-küy (ән-күй): Şarkı, ezgi.

Än ölşewi (ән өлшеуі): Şarkı, türkü ölçüsü.

Ändi-öleñ (әнді-өлең): Ezgili şiir.

Äñgime (әңгіме): 1. Öykü, kısa hikâye. 2. Sohbet, anlatı, söyleşi.

Äñgimeşi (әңгімеші): Hikâyeci.

Äñgimeşil (әңгімешіл): Söz ustası.

Äpsana (әпсана): Efsane.

Äsirelew (әсірелеу): Mübalağa, abartma sanatı.

Äwen (әуен): Ezgi, şarkı bestesi, nağme, melodi.

Äwez (әуез): Ahenk, beste, ritm.

Äweze (әуезе): Destan.

Äwezelew (әуезелеу): Anlatım.

Äzil-mazaқ (әзіл мазақ): Mizah.

Äzil-ospaқ (әзіл оспақ): bkz. äzil-mazaқ

Äzil sıқақ (әзіл сықақ): bkz. äzil-mazaқ

-B-

Baқsınıñ jırları (бақсының жырлары): Baksının, şamanın şiirleri.

Ballada (баллада): Orta çağda üç bentten oluşan bir Batı şiiri türü, balat.

Bata tilekter (бата тілектер): Yemek yendiğinde ve düğünlerde dualardan oluşan şiirler.

Batırlar jırı (батырлар жыры): Kahramanlık şiirleri.

Batis ädebiyeti (батыс әдебиеті): Batı edebiyatı.

Bayandama (баяндама): Bildiri.

Bayandaw (баяндау): Anlatım.

Baylaw jırları (байлау жырлары): Kazak kültüründe kutlama esnasında ip bağlanıp kesilirken okunan şiir türü, bağlama şiirleri.

Bädiқ aytısı (бәдік айтысы): Her türlü hastalığı iyileştirmek amacıyla söylenen şiirler.

Besik jırı (бесік жыры): Ninni.

Betaşar jırı (беташар жыры): Gelin, erkek evine getirildiğinde duvak açılırken söylenen şiir türü.

Beyne (бейне): Şekil, biçim.

Beyneleme (бейнелеме): Tasvir, betimleme.

Bildirüw (білдіру): İfade.

Biyler дәwірінің әдебиеті (билер дәуірінің әдебиеті): Beyler(kadılar) dönemi edebiyatı.

Biyler sözderi (билер сөздері): Bey (kadı) sözleri.

Biyografiya (биография): Biyografi.

Bölüm (бөлім): Bölüm, kısım.

Buwın (буын): Hece.

Buwnaқ (бунақ): Vezin, ölçü.

Bäyit (бәйіт): Beyit.

-D-

Damıtuw (дамыту): Dereceleme sanatı, tedric.

Dastan (дастан): Destan.

Dastanşı (дастаншы): Destan anlatan kişi.

Dastarқан bata (дастарқан бата): Yemek yendiğinde söylenilen dua, sofrada dua. (Türkçe’de edebî bir tür değildir, ancak Kazak Türklerinde edebî tür olarak eserlerde geçmektedir.)

Dedektiv roman (дедетив роман): Cinayet romanı.

Didaktikalıқ şıғарма (дидактикалық шығарма): Didaktik eser.

Dilogiya (дилогия): Senaryosu, konusu birbiriyle bağlantılı önceki kahramanları ortak olan iki kitap şeklindeki romanlar.

Din jırları (дін жырлары): Dinî şiirler.

Diniy äңgimeler (діни әңгімелер): Dinî hikâyeler.

Diyalog (диалог): Diyalog

Drama (драма): Drama.

Dramaturgiya (драматургия): Oyun, tiyatro yazarlığı.

-E-

Egiz uyqas (егіз ұйқас): (a, a, b, b) şeklindeki kafiye düzeni, ikiz kafiye.

Ejelgi dāwir ādebiyeti (ежелгі дәуір әдебиеті): Eski dönem edebiyatı.

Ekipin (екпін): Vurgu.

Ekspromat (экспромат): Doğaçlama, tuluat.

El ādebiyeti (ел әдебиеті): bkz. awız ādebiyeti.

Elegiya (элегия): İçli, acıklı yakarışları, yakınmaları ve melonkolik duyguları anlatan şiir, eleji.

Ellipsis (эллипсис): Kesik cümle.

Emfaza (эмфаза): Kelimenin özel bir etki ile rahat biçimde söylenmesinin dil bilimi ve edebiyattaki adı.

Eñbek (еңбек): Eser, yapıt.

Epihora qaytalaw (эпифора қайталау): Söz ya da söz grubunun mısra sonunda tekrarlandığı bir tekrar türü.

Epiyon (эпигон): Taklit eden, taklitçi.

Epigraf (эпиграф): Kitabe, yazıt.

Epigrafika (эпиграфика): Epigrafi, yazıt bilimi.

Epigramma (эпиграмма): Hicveden küçük manzume, küçük şiir, epigram.

Epilog (эпilog): Bir eserin sonuç bölümü, son deyiş, epilog.

Epitafiya (эпитафия): Mezar kitabesi.

Epitet (эпитет): Teşbih, benzetme yoluyla anlatım.

Epizod (эпизод): Bir roman ya da hikâyede ikinci derecede bir olay, epizot.

Eropeya (эпопея): Kahramanlık destanının bir türü.

Epos (эпос): bkz. äweze, dastan.

Epostıq jırlar (эпостық жырлар): bkz. batırlar jırı.

Ereje (ереже): Kural.

Erikti uyqas (ерікті ұйқас): (a,b,c,d,b) şeklindeki kafiye düzeni, serbest kafiye düzeni.

Ertegi (ертегі): Masal.

Ertegişi (ертегіші): Masalcı.

Ertegişil (ертегішіл): Çok masal bilen, anlatan kişi.

Ertek (ертек): bkz. erteği.

Espe qaytalaw (еспе қайталау): Mısra sonundaki kelime grubunun bir sonraki mısranın başında tekrarlandığı bir tekrar türü.

Esse (эссе): Deneme.

Estirtüw jırları (естірту жырлары): Ölüm haberini yakınlarına duyururken söylenen şiir türü.

Etika (этика): Etik, ahlak.

Etyud (этюд): 1. Taslak. 2. Belli bir konuyu inceleyen, araştıran eser veya yazı.

-F-

Fabula (фабула): Konu, süje, olguların düzeni.

Fantastika (фантастика): XVIII. yüzyıldan sonra başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür, fantastik.

Feleton (фельетон): Gazete ve dergi yazısı, edebiyat köşe yazıları, hiciv, fıkra.

Figura (фигура): Figür.

Folklor (фольклор): Folklor, halk bilimi, halkiyat.

Folkloristika (фольклористика): bkz. folklor.

Folklorşı (фольклоршы): Folklorist, folklorcu, halk bilimci.

Fraza (фраза): Cümle.

Frazeologiya (фразеология): Deyim.

Futurizm (футуризм): Fütürizm.

-G-

Ġaşıqtıq jırlar (ғашықтық жырлар): Aşk şiirleri.

Ġazal (ғазал): Gazel

Ğilmiy eñbek (ғылыми еңбек): İlmî eser.

-G-

Giperbola (гипербола): bkz. äsirelew.

Gradatsiya (градация): bkz. damıtuw.

Gumanizm (гуманизм): bkz. adamgerşilik.

-H-

Halıq awız ädebiyeti (халық ауыз әдебиеті): bkz. awız ädebiyatı.

Halıq ädebiyeti (халық әдебиеті): bkz. awız ädebiyatı.

Halıq ertegileri (халық ертегілері): Yazarı belli olmayan masallar.

Halıqnama (халықнама): bkz. folklor.

Hamsa (хамса): Klasik Türk ve Fars edebiyatında beş mesnevinin bir araya gelmesinden oluşan eser, hamse.

Hat (хат): Mektup.

Haywandar turalı jırlar (хайуандар туралы жырлар): Hayvanlar hakkında şiirler.

Hikaya (хикая): Hikâye.

Hikayat (хикаят): Edebî hikâyelerin genel adı, hikâye külliyatı.

-I-

Irgağ (ырғақ):Ritm, tempo.

Irım sözderi (ырым сөздері): Batıl inanç, batıl itikat sözleri.

-İ-

İdeya (идея): Fikir.

İdilliya (идиллия): Kır yaşamı içinde aşk konusunu işleyen kısa şiir, idil.

İdioma (идиома): bkz.frazeologiya.

İlespe awdarma (ілеспе аударма): Aynı anda, eş zamanlı olan tercüme.

İmprovizatsiya (импровизация): Doğaçlama.

İndeks (индекс): Dizin, indeks.

İnstsenirovka (инсценировка): Dramatize etme.

İnterviyu (интервью): Mülakat, görüşme.

İntonatsiya (интонация): Vurgu, tonlama.

İroniya (ирония): İroni.

İşki monolog (ішкі монолог): İç monolog.

-J-

Janıltpaştar (жаңылтпаштар): Tekerleme.

Jan-janwarlar turalı ertegi (жан-жануарлар тұралы ертегі): İnsan dışındaki canlılarla ilgili masallar.

Janr (жанр): Tarz, cins, çağır, tür.

Januvar men adam aytısı (жануар мен адам айтысы): Hayvan ve sahibi arasındaki atışma türü.

Jar jar aytısı (жар жар айтысы): 1. Halk edebiyatında bir şiir türü. 2. Düşün töreninde kızın kederinin söylendiği, kızın teselli edildiği şiir türü.

Jarapazan (жарапазан): Ramazanda çocukların ev sahiplerinden hediye almak için söylediği şiirler.

Jastıq oyın-külki öleñ-jırları (жастық ойын-күлкі өлең-жырлары): Gençlik oyunları- eğlencelerde söylenen şarkı ve şiir türü.

Jatıq til (жатық тіл): Akıcı dil.

Jay қайталaw (жай қайталау): Şiirin ilk mısrasında geçen bir kelimenin sonraki mısralarda da tekrarlandığı bir tekrar türü.

Jazba әдебиет (жазба әдебиет): Yazılı edebiyat.

Jazba til (жазба тіл): Yazı dili.

Jazuwşı (жазушы): bkz. avtor.

Jeldirme (желдірме): Belirli bir ezgide söylenen şiir, terme türü.

Jılnama (жылнама): Yıllık, vakayiname.

Jır (жыр): Söz ustalığının önemli olduğu uzun, manzum şiir; destan, yır.

Jır-añız (жыр-аңыз): Manzum şeklinde söylenen efsane.

Jır-dastan (жыр-дастан): Uzun şiir, destan.

Jır-duwman (жыр-думан): Oyun, eğlence.

Jıraw (жырау): Âşık, ozan.

Jırlı ängime (жырлы әңгіме): Destansı hikâye.

Jırşı (жыршы): Çok şiir, destan bilen ve onu halka söyleyen kimse, halk ozanı.

Jıynaқ (жинақ): Bir ya da birkaç yazarın eserlerini içeren dizi, külliyat.

Joқтаw jırı (жоқтау жыры): Ölen kişi için söylenilen şiir, ağıt.

Jol (жол): Satır, mısra.

Joldıқ (жолдық): Satırlık, mısralık.

Joljazba (жолжазба): Seyahatname.

Jumbaқ (жұмбақ): Bilmece.

Jumbaқ aytıs (жұмбақ айтыс): Karşılıklı bilmecelerin söylendiği atışma türü.

-Қ-

Қаһарman (қаһарман): Edebî kahraman.

Қаламгер (қаламгер): bkz. avtor.

Қанаттı söz (қанатты сөз): Kısa ve anlatımı etkili söz, vecize.

Қара öлең уйқасы(қара өлең ұйқасы): (a,a,b,a) şeklindeki kafiye düzeni, mani tarzı kafiye düzeni.

Қарасөз (қарасөз): Düz yazı, nesir (Aynı zamanda ünlü Kazak aydını Abay Kunanbayev'in eserinin adıdır ve Kunanbayev'den başka hiç kimse eserine bu ismi vermemiştir).

Қарғıs (қарғыс): Kargış, beddua.

Қарсы мәндес sözder (қарсы мәндес сөздер): bkz. antonim.

Қасида (қасида): Kaside.

Қайырма (қайырма): Nakarat.

Қайталaw (қайталау): Tekrarlama, tekrar sanatı.

Қазақ әдебиеті кезеңдері (қазақ әдебиеті кезеңдері): Kazak edebiyatı dönemleri.

Qazaq handıǵı dăwirindeǵı ádebiyet (Қазақ хандығы дәуіріндегі әдебиет): Kazak Hanlıǵı dőnemi edebiyatı.

Qazirgi Qazaq ádebiyeti (қазіргі Қазақ әдебиеті): Şimdiki Kazak edebiyatı.

Qiyal ǵajayıp ertegi (қиял ғажайып ертегі): Fantastik masal.

Qiyssa (қисса): Kısza, destan, uzun manzum hikâye.

Qoljazba (қолжазба): El yazması.

Qortındı söz (қортынды сөз): Epilog, son deyiş.

Qoştasuw jırları (қоштасу жырлары): Vedalaşmada söylenilen geleneksel şiir ya da söz.

Qoyılım (қойылым): Tiyatro oyunu, gösteri, temsil.

Qubıltuw (құбылту): bkz. almasıruw.

Qurastıruwşı (құрастырушы): Derlemeci.

Qurılım (құрылым): Yarıp.

-K-

Kekesin söz (кекесін сөз): Alay, alay yollu, ironi.

Keñes (кеңес): 1. Söyleşi, sohbet. 2. Konferans.

Keñes dăwirindeǵı ádebiyet (кеңес дәуіріндегі әдебиет): Sovyetler birliǵı dőnemi edebiyatı.

Keyipker (кейіпкер): Roman ve hikâye kahramanı, kişi, tip.

Keyiptew (кейіптеу): Teşhis, kişileştirme.

Kezekti uyqas (кезекті ұйқас): (a, b, c, b) şeklindeki kafiye düzeni, sıralı kafiye düzeni.

Kirispe (кіріспе): bkz. algısöz.

Kirispe söz (кіріспе сөз): Giriş bölümü, başlangıç.

Kitabiy (кітаби): Edebî dile has, edebî dille.

Kitap (кітап): Kitap.

Kitapşa (кітапша): Kitapcık, broşür.

Klassika (классика): Klasik edebiyat.

Klassitsizm (классицизм): Klasisizm.

Komediya (комедия): Komedi.

Kompozitsiya (композиция): 1. Edebî eser. 2. Edebiyat dersinde öğrencilerin yazdığı kompozisyon.

Konferentsiya (конференция): bkz. kenes.

Könil aytuw jırları (көніл айту жырлары): Baş sağlığı dilemek için söylenen şiirler.

Köñil küy lirikası (көңіл күй лирикасы): Ruh halini anlatan şiirleri.

Köp mağına (көп мағына): Çok anlamlılık.

Körkem ädebiyet (көркемәдебиет): bkz. ädebiyşıǵarma.

Körkem söz (көркем сөз): Edebî söz.

Kösem söz (көсем сөз): Gazete deneme yazıları.

Kündelik (күнделік): Günlük.

Küy (күй): Kazak Türklerinin halk ezgisi, name.

Küyli jır (күйлі жыр): Halk nağmesiyle söylenen şiir, şarkı.

Küyli öleñ (күйлі өлең): Halk ezgisiyle söylenen şiir.

-L-

Leytmotiv (лейтмотив): Bir edebî eserde ana duyguyu vermek için kullanılan motif.

Lirik (лирик): Lirik.

Lirika (лирика): Lirik şiir.

Lirikalıq қаһарман (лирикалық қаһарман): bkz. aқındıқ tulǵa.

Lirizm (лиризм): Lirizm akımı.

Liro-epostıq jırlar (лиро-эпостықжырлар): bkz. ǵaşıktıq jırlar

Liro-epika (лиро-эпика): Lirik destan.

Litota (литота): Kişiyi küçük görme sanatı.

Luǵat (лұғат): Lügat.

-M-

Madaq (мадақ): Methiye, övgü.

Mağına (мағына): İçerik, muhteva.

Mahabbat lirikası (махаббат лирикасы): Aşk şiirleri.

Maqal (мақал): Atasözü.

Maqala (мақала): Makale.

Maqal-mätelder (мақал-мәтелдер): Atasözleri.

Mazmun (мазмұн): 1. Muhteva, içerik. 2. Anlam, mana. 3. Özet.

Mazmundama (мазмұндама): Resmî tebliğ, resmî bildiri.

Megzew (мерзеу): Dar anlamalı bir sözcüğü geniş anlamda kullanma, geniş anlamalı bir sözcüğü de dar anlamda kullanma.

Melodrama (мелодрама): Çağdaş tiyatrodan hareketli ve duygusal olaylara dayalı bir oyun türü, melodram.

Memwar (мемуар): Anı, hatıra.

Memwarlıq roman (мемуарлық роман): Anı romanları.

Metafora (метефора): bkz. awıstıruw.

Metonimiya (метонимия): bkz. almasıruw.

Mısal (мысал): Mesel, fabl.

Mısalşı (мысалшы): Fabl, mesel yazan kimse, meselci.

Mıskıl (мысқыл): Alay, yergi, istihza.

Mif (миф): Mit, efsane.

Mifologiya (мифология): Mitoloji.

Minezdeme (мінездеме): Nitelendirme, vasıflandırma.

Monografiya (монография): Monografi.

Monolog (монолог): Monolog.

Mäsnewi-mäsnevi (мәснәуи-мәснәви): Mesnevi.

Mätel (мәтел): Söyleyeni belli olan söz, darb-ı mesel, vecize, özdeyiş, sav.

Mätin (мәтін): Metin.

-N-

Naqıl öleñ (нақыл өлең): Atasözü şeklinde şiir.

Naqılsöz (нақылсөз): Nasihat, öğüt verici söz, özlü söz, özdeyiş.

Naturalizm (натурализм): Natüralizm.

Nawrız jırı (наурыз жыры): Nevruz şiiri.

Nazım (назым): Nazım, manzume.

Negizgi keyipker (негізгі кейіпкер): Başkahraman, başkişi.

Negizgi мәтін (негізгі мәтін): Ana metin.

Nigilizm (нигилизм): Nihilizm, hiççilik akımı.

Novella (новелла): bkz. ängime

Nusqa (нұсқа): 1. Taslak, tasarı. 2. Nüşa, el yazması.

-O-

Obraz (образ): bkz. keyipker.

Oçerk (очерк): Deneme.

Oda (ода): Kaside, methiye, övgü.

Oqırman (оқырман): Okuyucu.

Oqıyğa (оқиға): Vak'a, olay, hadise.

Oqıyğanıñ ayaqталuı (оқиғаның аяқталуы): Olayın sonucu.

Oqıyğanıñ bastaluı (оқиғаның басталуы): Olayın girişi, başlangıcı.

Oqıyğanıñ damuı (оқиғаның дамуы): Olayın gelişmesi.

Oqıyğanıñ nätijesi (оқиғаның netijesi): bkz. Oqıyğanıñ ayaqталuı.

Oqıyğanıñ şiyelenisüwi jäne jarıqtawı (оқиғаның шиеленісуі және жарықтауы): Olayın karıştıǵı ve aydınlatıldıǵı gelişme kısmı.

Omonim (омоним): Sesteş kelimeler.

Opera (опера): Opera.

Operetta (оперетта): Operet.

Orfoepiya (орфоэпия): Doğru telaffuz etme.

Orfografiya (орфография): İmla, yazım.

Orhon jazuwı (орхон жазуы): Orhun yazıtları.

Oısı küngi ayıtıs (осы күнгі айтыс): Zamanı anlatan, zamana uygun sözlerin söylendiği atışma türü.

-Ö-

Öleñ (өлең): 1. Şiir, manzum eser. 2. Şarkı.

Öleñ jolı (өлең жолы): Mısra, dize.

Öleñ qurılısı (өлең құрылысы): Şiir yapısı.

Öleñuyqası (өлең ұйқасы): Şiir kafiyesi.

Öleñ-jır (өлең-жыр): Şiir, şarkı türünün genel adı.

Öleñşi (өлеңші): Şarkıcı, ozan.

Ömirbayan (өмірбаян): Özgeçmiş, otobiyografi.

Önegeli söz (өнегелі сөз): Örnek söz.

Öner (өнер): Sanat.

Öñdew (өңдеу): Editörlük.

Ösiyet jırları (өсиет жырлары): Vasiyet, nasihat şiirleri.

Ötiniş (өтініш): Dilekçe.

Ötiriq öleñ (өтірік өлең): Gülünç ve ilginç konular üzerine kurulan gerçek olamayacak olayları şiirle anlatan Kazak sözlü edebiyatının bir türü.

-P-

Pamflet (памфлет): Politik hicviye, hiciv yazısı.

Parallelizm (параллелизм): İki şeyi sıralı bir şekilde anlatma, paralelizm.

Parodiya (пародия): Parodi, nazire.

Patetika (патетика): Dokunaklı, etkili.

Pawza (пауза): Durak.

Payımdaw (пайымдау): Sonuç, netice.

Personaj (персонаж): Şahıs.

Peyzaj (пейзаж): Manzara, görünüş, peyzaj.

Pikir (пікір): Fikir, düşünce.

Pikirtalas (пікірталас): Münazara, tartışma.

Plagiyat (плагиат): Edebiyat hırsızlığı, yazı hırsızlığı, intihal.

Poema (поэма): Manzume, uzun şiir.

Poet (поэт): bkz. aқın.

Poetika (поэтика): Şiir bilgisi, şiir sanatı.

Poetikahq janr (поэтикалық жанр): Nazım şekli.

Poeziya (поэзия): Nazım, şiir türü.

Portret (портрет): Bir kimsenin, bir şeyin sözlü veya yazılı tasviri.

Povest (повесть): Uzun hikâye.

Pragmatizm (прагматизм): Faydacılık, pragmatizm.

Prolog (пролог): Başlangıç, ön deyiş, prolog.

Prototip (прототип): İlk örnek.

Proza (проза): bkz. қара сөз.

Prozalıq janr (прозалық жанр): Nesir türü.

Psihologizm (психологизм): Ruh bilimcilik, psikolojizm.

Publitsistikalıq oşerakter (публицистикалық очерктер): bkz. kösem söz.

Pyesa (пьеса): Piyes.

-R-

Radiyooşerker (радиоочерк): Radyoya uyarlanmış kısa edebî parçalar.

Realizm (реализм): Realizm, gerçekçilik.

Redkollegiya (редколлегия): Yazı işleri heyeti, yayın kurulu.

Reportaj (репортаж): Röportaj.

Ritm (ритм): bkz. ırғақ.

Ritorika (риторика): Söz sanatını inceleyen bilim dalı, retorik, belagat.

Rämiz (рәміз): bkz. beyne.

Röl (роль): Rol.

Roman (роман): Roman.

Romanist (романист): Roman yazarı, romancı.

Romantika (романтика): bkz. romantizm.

Romantizm (романтизм): Romantizm.

Rubayat (рубаят): Rubai.

-S-

Salıstırma (салыстырма): Karşılaştırma, mukayese.

Salıstırmalı ädis (салыстырмалы әдіс): Karşılaştırmalı metod, yöntem.

Salt aytısı (салт айтысы): Gelenek göreneklerin söylendiği atışma türü.

Sarındı jır (сарынды жыр): Aynı ritimle söylenen şiir, şarkı türü.

Sarkazm (сарказм): Gizli ve kinayeli bir biçimde alay, istihza.

Satira (сатира): Hiciv, yergi, hicviye, satirik şiir.

Sayasiy-älewmettik lirika (саяси әлеуметтік лирика): siyasi-sosyal siirler.

Sektsiya (секция): Bölüm, kısım.

Shema (схема): Şema.

Sıқақ (сықақ): bkz. satira.

Sıқақ äңgime (сықақәңгіме): Gazete yazısı, fıkra.

Sıқақ-äzil (сықақ-әзіл): Hiciv, yergi, mizah.

Sın makala (сын макала): Eleştiri yazısı.

Sıqsıma (сыңсыма): Ağıt.

Sıqsu w jır (сыңсу жыры): Gelin olan kızın ailesi ile vedalaşırken duygularını aktardığı şiir.

Sırtkı monolog (сыртқы монолог): Dış monolog.

Simpozium (симпозиум): Sempozyum.

Simvol (символ): bkz. beyne.

Sinbolizm (синволизм): Sembolizm.

Sinekdoha (синекдoha): bkz. megzev.

Sinonim (синоним): Eş anlamı kelimler.

Sintaksistik parallelizm (синтаксистік параллелизм): Sentaksistik paralelizm.

Sintaksiztik (синтаксистік): Cümle bilgisi, sentaks.

Sketç (скетч): Güldürü nitelikli kısa oyun, skeç.

Sändi älipteme (сәнді әліптеме): Sanatsal açıklama.

Sonet (сонет): İki dörtlü ve iki üçlüden oluşan, on dört mısralı bir batı şiiri türü, sone.

Söylem (сөйлем): Cümle.

Söylew (сөйлеу): Konuşma.

Spektakl (спектакль): bkz. koyılım.

Stil (стиль): Stil, üslup, biçem.

Stilistika (стилистика): Biçembilim.

Stopa (стопа):bkz. buwnaq.

Strofa (строфа): Kıta, dörtlük.

Stsenariy (сценарий): Senaryo.

Suhbat (сұхбат): bkz. interviyu.

Süre aytıs (сүре айтыс): İki aşığın uzun süre yaptıkları atışma.

Sürettew (суреттеу): Öyküleme.

Syujet (сюжет): Konu, mevzu.

-Ş-

Şaқыruw (шақыру): Çağrı, davetiye.

Şalıs uyqas (шалыс ұйқас): (a, b, a, b) şeklindeki kafiye düzeni, çapraz kafiye.

Şayır (шайыр): Şair.

Şejire (шежіре): Rivayetlere dayanılarak yazılan tarih, vakayiname.

Şendestirüw (шендестіру): bkz. antiteza.

Şeşendik arnaw (шешендік арнау): Dua, dilek, şaka, yahutta sözü birine adama, ithaf etme konularında söylenen belagat sözler.

Şeşendik daw (шешендік дау): Esaret, boyların yaylaya göç ederken izleyeceği yol, hayvanların otlatılacağı yer konuları ile cinayet, dul kadın ve sıkıntıları, namus davaları konularında söylenen belagat sözler.

Şeşendik sözder (шешендік сөздер): Bilgelik, hikmet bildiren sözler, belagat, vecize, özdeyiş.

Şeşendik tolğaw (шешендік толғау): Gelenek-görenek, nasihat, öğüt, akıl verme gibi konularda söylenilen belagat sözler.

Şığarma (шығарма): bkz. kompozitsiya.

Şıғыs ädebiyeti (шығыс әдебиеті): Doğu edebiyatı.

Şınşıl ertegi (шыншыл ертегі): Gerçek masal.

Şubırtpalı uýqas (шұбыртпалы ұйқас): (a,a,a,a) şeklindeki kafiye düzeni, düz kafiye düzeni.

Şuwmaq (шумақ): bkz. strofa.

-T-

Tabığat lirikası (табиғат лирикасы): Tabiat şiirleri.

Taқpaқ (тақпақ): 1. Şiir okuma. 2. Ustaca söz söyleme.

Taқırıp (тақырып): 1. Yazılı bir metnin başlığı. 2. Metnin konusu.

Taldaw (талдау): Çözümleme, analiz, tahlil.

Tarihayat sözder (тарихаят сөздер): Kullanımdan düşmüş sözler, arkaizm, adlandırmalar.

Tarmaқ (тармақ): Bölüm, kısım, madde, bap, kol.

Tarmaқşa (тармақша): Küçük bölüm, iç madde, fıkra.

Teatrtanuw (театртану): Tiyatro bilimi.

Teңew (теңеу): Teşbih, benzetme.

Teoriya (теория): Teori, kuram.

Teris bata (теpic бата): Beddua, lanet şiirleri.

Terme (терме): Kazak sözlü edebiyatında dombıra eşliğinde söylenilen nazım türü.

Tezis (тезис): 1. Bir metnin, makalenin, tebliğin özeti. 2. Ana fikir.

Til öneri (тіл өнері): Dil sanatı.

Tip (тип): Tip, biçim.

Tipoloji (типология): Tipoloji bilimi.

Tipik obraz (типтик образ): Kahramanın tipi, karakteri.

Tizim (тізім): bkz. indeks.

Tolğaw (толғау): 1. Belirli bir olay ya da kişiye ithafen dombıra eşliğinde makamla okunan şiir. 2. bkz. lirika.

Toybastar jırı (тойбастар жыры): Düğünlerde gece eğlencelerinde iyi dilek bildirmek için söylenilen şiir ve söz.

Toymaқala (тоймақала): Fikir adamlarının ve sanatçıların doğum günleri dolayısıyla yazılan kutlama yazıları.

Tört tülіk jırı (төрт түлік жыры): Deve, at, koyun, sığır gibi hayvanlar için söylenilen şiirler.

Tötenşe oқıуға (төтенше оқиға): Olağanüstü olay.

Tragediya (трагедия): Trajedi.

Trilogiya (трилогия): Bir yazarın konu ve fikri yapı olarak birbirini izleyen üç eseri, üçleme, triloji.

Tärjima (тәржіма): bkz. awdarma.

Trop (троп): bkz. қубытуw.

Täsil (тәсіл): Üslup, metod, yöntem.

Tup nusқа (түп нұсқа): Asıl nüsha.

Tura maғыna (тұра мағына): Gerçek anlam.

Turaқtı söz тіrkesi (тұрақты сөз тіркесі): bkz. frazeologiya.

Turmis-salt jırlar (тұрмыс-салт жырлар): Gelenek, görenekle ilgili şiir ve şarkılar.

Turpat (тұпат): bkz. tip.

Tusawkeser jırı (тұсаукесер жыры): Kazak kültüründe yürümeye yeni başlayan çocuğun ayağına ip bağlanarak kesilir ve bu esnada şiir okunur. Bu gelenek gerçekleştirilirken okunan şiir türü.

Tür (түр): bkz. janr.

-U-

Uyqas (үйқас): Kafiye, uyak.

-Ü-

Ügıt sözderi (үгіт сөздері): Öğüt, nasihat sözleri.

Ülgi (үлгі): Örnek, nüsha, timsal.

Ündew (үндеу): Nutuk, sesleniş, hitabe.

-Y-

Yumor (юмор): Mizah.

Yumorşı (юморшы): Mizahçı.

-Z-

Zaman қат (заман қат): Modern anı.

Taranan eserlerde genellikle edebiyatla ilgili Kazak Türkçesi terimlerinin, Rusça terimler yahutta Rusça vasıtasıyla Kazak Türkçesine giren terimler oldukları görülmektedir. Kazak edebiyatçıların ve yazarların terimleri anadillerinde kullanmaya ve anadilinde karşılıklar bulmaya büyük önem verdikleri görülmekle beraber bu çabaların tam anlamıyla amacına ulaşmadığı da görülmektedir.

Elde edilen yabancı kökenli kelimelere bakıldığında Kazak Türkçesine doğrudan başka bir dilden geçmediği ama Rusça vasıtasıyla Kazak Türkçesine terimlerin girdiği görülmektedir. Kazak Türkçesine giren bu kelimeler bazen yabancı kelimenin üzerine Kazak Türkçesi ekleri getirilerek oluşturulmuştur.

Edebiyat terimlerine baktığımızda Rusçası kullanılan terimin yanına senonim olarak Kazak Türkçesi karşılığının yazıldığı incelenen eserlerde görülmektedir. Örneğin mübalağa sanatı anlatılırken ‘*Äsirelew*’ teriminin yanına parantez içinde Rusçası ‘*giperbola*’ terimi de yazılarak iki teriminde kullanıldığı belirtilmiştir. Aynı şekilde birçok terimin ya Rusçasının yanına Kazak Türkçesi yazılmış ya da Kazak Türkçesinin yanına Rusça karşılığı yazılarak dilde iki teriminde kullanıldığı ders kitaplarında ifade edilmiştir.

Terimlerin bazıları ise eserlerde ortak kullanılmamakta ve aynı terimin birden fazla varyantı yer almaktadır. Mesela burada aynı anlamda kullanılan terimlerden “*aqındıq tulğa*”, “*turpat*”, “*keyipker*”, “*tip*” terimlerini söyleyebiliriz. Bu kelimeler

“karakter, tip” anlamına gelmekte ancak aynı anlama gelmesine rağmen hem aynı eser içerisinde hem de farklı eserlerde değişik varyantlardaki adlandırmalarla yer almaktadır.

Terimler konusunda değinilmesi gereken bir diğer noktada Kazak Türkçesinde tek bir adlandırma ile birden fazla terimin karşılanıyor olmasıdır. Mesela ‘*taķırıp*’ kelimesi hem metnin konusu hemde başlığı için kullanılmaktadır. Özellikle ders kitaplarında yer alan alıştıırma ve ödevlerle ilgili kullanılan bu terim anlam karışıklığı yaratmaktadır.

Tiyatro alanında kullanılan terimlerin ise daha çok Yunanca kökenli kelimeler olup Rusça aracılığıyla Kazak Türkçesine giren terimler olduğu görölmektedir.

Edebî terimlerin sürekli farklılık göstermesine dayanarak Kazak Türkçesinde tam olarak ortak bir edebî terim dili oluşturulamadığını ifade etmek gereklidir.

Kazak halk edebiyatında ‘şiiir’ edebî terimi için kullanılan *jır*, *poema*, *ballada*, *öleñ*, *lirika*, *terme* gibi terimlerin çeşitliliğı Kazak dilinin ve kültürünün zenginliğini ortaya koyarken Kazak Türkçesinin başka dillerden de beslendiğini göstermektedir. Halk edebiyatıyla ilgili terimleri ele aldığımızda ise Kazakların her duruma özel söylemiş oldukları şiiir ve şarkı türlerinin çeşitliliğı ise örf, adet ve kültüre büyük önem verdiklerini ortaya koymaktadır.

Yukarıda ele alınan dört yüz altmış terimin köken bakımından ele alınması ve yüzdelik olarak değeriendirilmesi şu şekildedir:

Yabancı: 191 %41.52

Kazakça: 160 % 38.09

Karma:

Kazakça sözcük + yabancı sözcük + yabancı sözcük: 4 % 0.86

Kazakça sözcük + yabancı sözcük + Kazakça ek: 9 % 1.95

Kazakça sözcük + yabancı sözcük + Kazakça sözcük: 3 % 0.65

Kazakça sözcük + yabancı sözcük: 18 tane % 3.91

Yabancı sözcük + Kazakça ek + Kazakça sözcük: 11 %2.39

Yabancı sözcük + Kazakça ek + yabancı sözcük + Kazakça ek: 2 % 0.43

Yabancı sözcük + Kazakça ek + yabancı sözcük: 4 + 0. 86

Yabancı sözcük + Kazakça ek: 13 % 2.82

Yabancı sözcük + Kazakça sözcük: 30 % 6.52

Yabancı sözcük + Kazakça sözcük+ yabancı sözcük: 2 % 0.42

Yabancı sözcük + yabancı sözcük: 3 % 0.65

Yabancı sözcük + yabancı sözcük + Kazakça ek: 9 % 1.95

Yabancı sözcük + yabancı sözcük + Kazakça sözcük: 1 % 0.21

KAYNAKLAR

- AKŞOLAKOV, T. Jumajanova T. Kaliyev S. Düysebayev S. *Kazak Adebıyeti 9. Sınıp*, Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Mektep baspası, 2009.
- ALPISBAYEV, K. Abdigaziyulı B. Amanov B. Sametova J. *Kazak Adebıyeti 10. Sınıp*, Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Mektep baspası, 2010.
- DAYIR, A. Aytkaliyev K. Berkimbayev Ş. Kurmanbay G. *Kazak Adebıyeti 5. Sınıp 4. basılımı*, Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Atamura baspası, 2015.
- GABDULLİN, M. *Kazak Halkının Awız Adebıyeti*. Kazakistan Respublikası, Bilim Ministrliğı, Almatı: Sanat, 1996.
- ISKAKULI, D. “Kazak Adebıyettanuv Terminderinin Jay-Küyi” Juldız. Kazakistan Jazuvşılar Odagı. Erişim tarihi (3 Eylül 2016).
<http://www.writers.kz/journals/?ID=11&NUM=269&CURRENT=&ARTICLE=7341>
- İBRAGİMOV, K. *Kazak Adebıyeti: UBT’ga dayındık okuvlık testi*, Almatı: Şın Kitap, 2014.
- İSLAMJANULI, K. Arinova, B. ve Arın, E. *Kazak Adebıyeti 6. sınıp*, Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Atamura baspası, 2015.
- JANUZAKOV, T. *Kazak Tilinin Tüsindirme Sözdigi*. Almatı: Dayk-Press, 2008.
- KAPASOVA, B. K. *5-11 Sınıptar Qazaq Adebıyeti*. Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Pavlador Memlekettik Pedagogika İnstitutı, Pavlador: Arman-pv baspası, 2005.
- KAPASOVA, B. K. *Kazak Adebıyeti 11. Sınıp*. Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Atamura baspası, 2015.
- Kazak Tili Entsiklopediyası, Kazakistan Respublikası, Bilim Madeniyet Jane Densavlık Saktav Ministrliğı, Almatı: Kazakstandamuw İnstitutı, 1998.
- KENJEBAYEV, B. *XX. Gasır Basındağı Adebıyet*. Almatı: Bilim Baspası, 1993.
- KOÇ, K. Bayniyazov, A. ve Başkapan, V. *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.
- KONIRATBAYEV, A. *Kazak Folklorının Tarihi*. Almatı: Ana Tili, 1991.
- KURMANBAYULI, Ş. *Kazak Terminologiyası*. Kazakistan Respublikası, Madeniyet Jane Bilim Ministrliğı, Almatı: Sardar Baspa Üyi, 2014.
- KUTKOJİNA, P. Bitibayeva, K. ve Arın, E. *Kazak Adebıyeti 7. Sınıp*. Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliğı, Almatı: Atamura baspası, 2012.

MAKPIRULI, S. Kıravbaykızı A. Kurmanbay K. *Kazak Adebıyeti 8. Sınıp*. Kazakistan Respublikasının Bilim Jane Gılım Ministrliđi, Almatı: Mektep baspası, 2008.

ORALTAY, H. Yüce, N.ve Pınar, S. *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1984.

SATUBALDİYEVA, A. E. *Termin Negizderi*, Almatı: Kaynar Üniversitesi, 2014.

SIZDIK, R. *Kazak Ādebiy Tilinin Tarihi*, Almatı: Arıs baspası, 2004.

TİLEVJANOV, M. *El Adebıyeti*. Almatı: Ana Tili, 1992.

Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.